

Tol mac de rok ku tuany leu be gəl

Lek de bai

Gəc

Tol de mac e yom riokic ku yen aleu be raan dəc bec.

E athööre a lek yin ne tol e mac de rok, tuany lek be gəl yin wene paandu, ku yeŋo leu ba loi ago rət tiit ku ba tuany gel.

Tol de mac rok – yeŋo e yen?

Yen e aliop nom athethörthii kor nyin, nəŋic tuc de piu ku yom tuc, cit mande karbon monothai, karbon daiyökthai ku naitorogen yökthai.

Athethör dit nyin aye piny kum ne kutol te dep e rok. Athethör dit nyin aci raan leu beke miət ne ye piu te wei yen, keek aleu bi raan kuk wum ka cuetki raan nyin.

Athethör kor nyin aye lo ne gəyökic ku kee aleu bi raan dəm bec.

Leu be tole rok ya gəl tuany ede?

Tol e raan gəl tuany ci run ke raan, pial piel en guəp, tuəny tuəny tə ne raan guəp cit mande adhima ka tuany de piou, kujəl ya thək ci raan ke loi ne tolic.

Raan kuuk tol e nyin cuet e cuet, ku luəth wum ku yin yəl. Raan ye raan piel guəp keyen aleu be cuet nyin ku yen e guə jal teci raan jal ne tolic.

Miththii kor, kəc ci dhiop, kəc ye math ne tap ku kəc tuany ne ke pioth kane gəyökic (cit tuany adhima) aleu bi tol ked ac dəm tuany tecike ye miət neke piöth. Yen aleu beke tiam areetic, nyiəc raan piou, ku ye wəi e ruitik cək wei rieric.

E piath be kəc nəŋ gup tuəny tuəny welken ya dek cike ci diktör gər ku dəc raan lo akim te leer e tuany ci tol gəl lo ke juak rət.

Ba rət gel ago guəp pial

- Duəne pol biyic (pol biyic, eyi cək rər athethör thii ke lir ne gəyökic). kəc tuany ne ke pioth kane gəyökic, apieth biki ləŋ ne yötic, ku cike lo ne tolic.
- kəc tuany ne ke pioth kane gəyökic apieth bi yilany kuany cok cike ci diktör luel ku muŋ raan welke nin ke dhiec.
- Raan tuany adhima apieth be ajuer de yilany de adhima kuany cok.
- Na ci tol yom kumic areetic, ku yi tiŋ ke mac ci leu be yət te tə yin thin ke yin rər yot ku thiek e awər.
- Na lui makepa yawa yəndu, keyin tuany keyi yom e yuic yot ago tol ci miət yot.
- Na cin yəndu yic makepa yawa, ke loi ka bi aləth de piny keyin ci yin tuany, adit areetic tenəŋ mith kor, kəc tuany,ka kəc ci dhiop. Lek leu bin reet ke yin piel guəp te tuc e piny atə ne: www.betterhealth.vic.gov.au

- Na ci ʏot yic tuɔc areetic, keyin lo rēēre te lir cit mande ʏon de kuen ka thuuk.
- Ye ʏondu cɔk piɔric tecin en tol ago alir pieth ber ya ben ʏot.
- Na tɔ ʏot keyin duɔne math, duɔne camadan kony, duɔne mac de gath cit tul yi tol lo biyic kony, duɔne thēt ne magat, ku duɔne tenɔɔɔ tur wec ka ba kōthic ne makena de kuɔth de piny.
- Na ye kol ci tol dit areetic, ke raan yi told ac dɔm tuany apieth be lo rēēr kene mēthke ne ʏan cinic tol. Pɛl pol pol yeke loi biyic kedhiɛ ne yekole.

Kuna ceɯ raan kuɔm de wum?

Kuɔm de werek, madil ka bon aci leu be athethör thii ke tol leu ne gel biki ciɛ lo ne yin piou.

Kuɔm pieth ye cɔl ('P2' masks) yene ka leu be yin gl ago athethör ci lo ne ɔɔyöök ku yic. Yen a leu ba ʏɔc ne dukan de kake yiekic. Keyin ken ɔɔ tak ba kuɔm tau ne yi wum, keyin det kekakɛ yic:

- Kuɔm de wum e tuɔc te ceɯ e yen, ku yen aci leu ba raan cɔk wei apieth. Raan nɔɯ tuany de piou ka ɔɔyöök apieth be kɔn jam kene diktorde.
- Kuɔm de wum e lui apieth te cen e thok thiɛk apieth ne wumkɔu kune raan thok (na ca thok yur ne niɛm, keyen aci leu be ye thok thiɛk apieth).
- Kuɔm de wum aci leu be yööm kɔk ci mande karbon monoyöokthai gel.
- E piath ba rēēr ʏot keyin ci lo ne tolic.

Lekdit

Pial ɔɔɔpdu

Na tiɯ tol keci piny kum, keyin tiɯ lek de mac ne bailɔɯdu:

- Thiɛu e yi yic ne radi ago lek de mac piɯ
- Lɔr ne webthai de VicEmergency: www.emergency.vic.gov.au
- Yuɔpe Akutnom Lek Mac e Rok ne Victoria (Victorian Bushfire Information Line) ne 1800 240 667. Kɔc nim dir kɔr telepun de TTY(National Relay Service) apieth be yup ne telepun (namba1800 555 677) ku thiec telepun namba 1800 240 667.

Tol ku pial ɔɔɔp

- Yuɔpe NURSE-ON-CALL ne 1300 60 60 24 te yin rɔt yok keyin ci tol ɔɔl tuany te kuuk en yin nyin, ka tɔ e rör, te luth yin wum kaci yin yiɛn ʏɔl.
- Yuɔpel 000 tenɔɔ en raan ci wei apieth, raan ye piou lo ruitiit, ka tök piou.
- Na kɔr lek dit de adhma keyin lo ne webthai de akutnom de Asthma Foundation of Victoria's nyin ne: www.asthma.org.au ka yuɔpe ne 1800 278 462.

Yom pieth ku tol mac de rok

Na kɔr lek de yom pieth ku ka ye tol ke ɔɔl raan keyin lɔr ne webthai de Akutnom ye Nyin Tiit Wei ke Piny ne Victoria (Environment Protection Authority (EPA)) nyin ne: www.epa.vic.gov.au

E gar de Akuma de Victoria, 1 Treasury Place, Melbourne.

© wilaya de Victoria, Akutnom de Pialguop ku Lotuej de Koc (Department of Health), Peirou 2021.